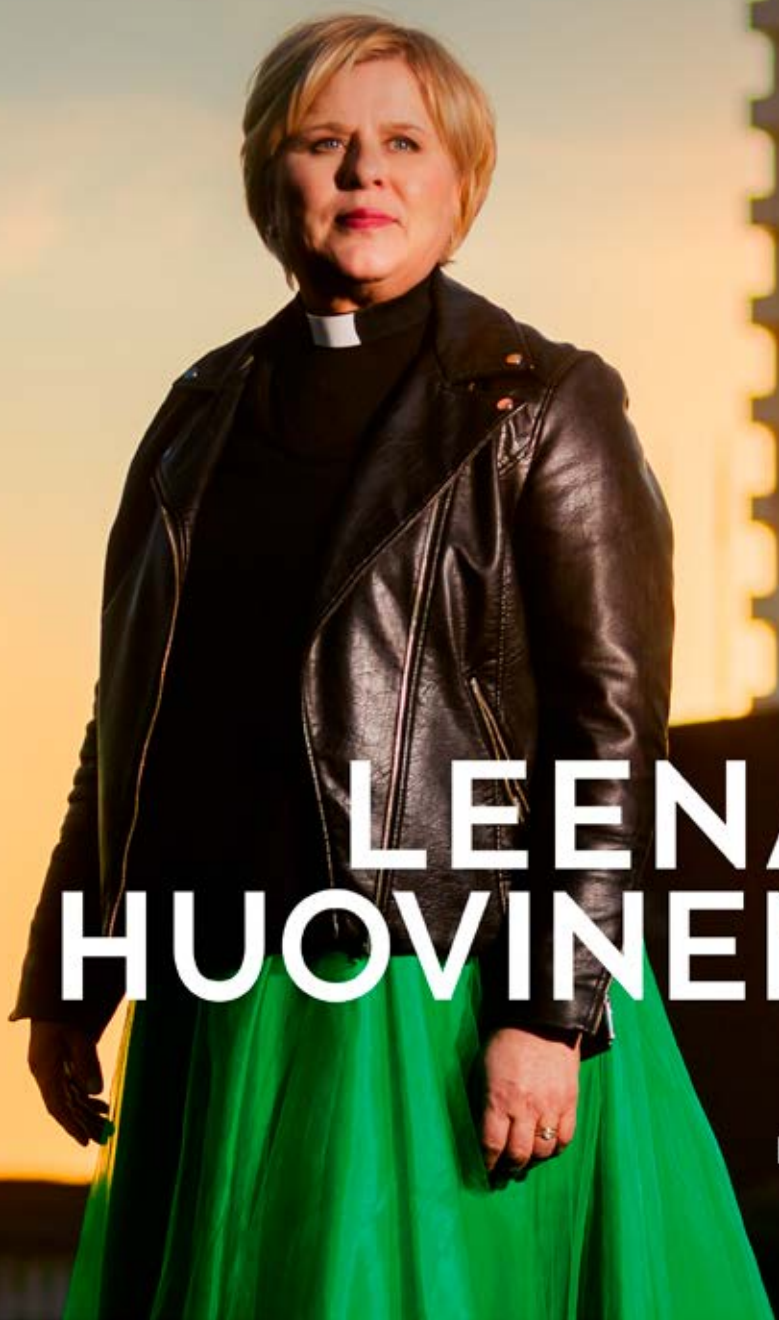

SUORITUKSESTA
VAPAA ALUE

LEENA
HUOVINEN

BAZAR

LEENA HUOVINEN

**SUORITUKSESTA
VAPAA ALUE**

BAZAR

Ensimmäinen painos

© Leena Huovinen ja Bazar Kustannus 2025

Bazar Kustannus on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä
Lönnrotinkatu 18 A, 00120 Helsinki

ISBN 978-952-403-599-6

Taitto Jukka Iivarinen / Taittopalvelu Vitale
Painettu EU:ssa

Tuoteturvallisuusasioihin liittyvät tiedustelut:
tuotevastuu@bazarkustannus.fi

SISÄLLYS

LUKIJALLE	9
MENESTYKSEN TAUSTATEKIJÄT	13
Pariisin olympialaisten jälkimainingeissa	13
Tuhansien kohtaamisten kautta.....	16
Kisapapin huoneentaulu.....	19
Avoin puhe tuottaa parempia seurauksia.....	22
Mitä vielä olisi pitänyt tehdä.....	24
Yhdessä iloitseminen	27
ELÄMÄNI VARHAISVAIHEITA	33
Hyvät lähöt	33
Kyllä mä osaan	35
Penkkiurheilua television äärellä.....	38
Kulta-Hellu ja minä.....	40
Suunnitelma B.....	44
Monta muuta tarinaa	51
ISOIHIN SAAPPAISIIN	55
Tarjolla mutta ei tyrkyllä	55
Mihin kisapappia tarvitaan	57
Havaintoja olympialaisten arjesta.....	65
Suorituksesta vapaa alue.....	72
Kaikkien jumalten maa.....	77

PAPPEUS MUUTOKSESSA	83
Aitiopaikalla tuntisuntiona	83
Sielunhoito, hengellinen huoltoasema.....	87
Apua kannattaa pyytää	91
KISAPAPIN OPPIKOULUSSA	95
Käteen työnnettiin sauvat.....	95
Kun minusta tuli paavi.....	98
Sielunhoitaja kuljetushommissa	104
ALINAN LYHYT TARINA	111
Kohtasin sen mitä eniten pelkäsin	111
Kun uni ei tullut.....	114
Trisomia 18.....	117
Ystävän kädenojennus	120
Alina lähtee taivasmatkalle.....	122
Ylösousemuksen aamu.....	124
URHEILIJAN RAJAT	129
Tein parhaani, se riittää	129
Rakkaudesta lajiin	131
Urheilijan eväät.....	133
Keskinkertaisuuden ylistys.....	135
Urheilijan askeettinen työnteko.....	140
Urheilijan julkisuus ja politiikka	142
Urheilijan ilmaisunvapaus.....	146
Mitä urheilu-uran jälkeen	150
Läpimurto – jokaiselle, joka päivä.....	152
Oma kilpailuvietteni	154
MITEN KÄY KIRKON	159
Moniäänisyys, elämän moninaisuus	159
Missä kaikki muut ovat.....	161
Ammattien arvostus.....	165

Reformaatio kutsuu menemään ihmisten keskelle	168
Aina vaan avioliitto	169
Yksinäisyys ja kohtaaminen	174
PARIISIN OPETUKSET	179
Työmäärä ennen kisoja on valtava	179
Hylkäämisen kulttuuri	183
Häpäisyn kulttuuri	187
Toisenlainen tarina luottamuksesta	192
Runomies ja olympiavoittaja	196
ALMA MATER	201
Pappi tulee viime tingassa	201
Koulutus ihmisyden ydintä	203
Vaihto-oppilaaksi Etelä-Afrikkaan	205
Vuosi jätti ison jäljen	209
NAISTEN JÄÄKIEKKOMAAJOUKKUE	213
Utica huhtikuu 2024	213
Joukkue asettuu kisakuplaan	216
Paavin eka mitsku	219
ARVOT JA ARVOSTUS	223
Arvot johdattavat päämäärään	223
Olemmeko arvojen kanssa pulassa	224
Urheilussa perustana rehti kilpailu	226
Puheet ja teot kuuluvat yhteen	229
PAPIN TILIPÄIVÄ	233
Urheilugaala, turha juhla	233
Paheksunta vaihtui kiitokseen	235
Aviomiehestä tuli ruusti	237
Paavista ei tullut piispaa	238

URHEILUN NÄYTTÄMÖLLÄ	241
Kuusitoista vuotta Lahdesta Lahteen	241
Aina joku sössii.....	244
Minä vai me.....	247
Media tuottaa ilmiöt.....	250
UNOHTUMATTOMIA TALVIURHEILIJOITA.....	255
”Skarpatkaa KOK!”	255
Mistä saa puhua	260
Urheilijan mieli.....	264
Pidä mieli kirkkaana ja paita puhtaana	266
Maailman kaunein ammatti.....	272
EPILOGI KOTINÄYTTÄMÖLLÄ	279
Puhumattomuuden korkeaveisu	279
Toinen toistaan varten	283

LUKIJALLE

Seison keskellä tietä pilkkopimeässä. Katson ylös taivaalle, missä ylleni aukeaa käsittämättömän kirkas tähtitaivas. En muista nähneeni sellaista pitkään aikaan. On marraskuinen myöhäinen ilta Tvärminnessä, Hangossa. Olen vetämässä kollegani kanssa hiljaisuuden retriittiä Helsingin yliopiston ja Taideyliopiston henkilökunnalle. Meitä on yhteensä kaksikymmentä ihmistä vetäytyneenä hiljaisuuteen kahdeksi vuorokaudeksi. Emme puhu vaan annamme toisillemme täydellisen levon tilan.

Tähtitaivaan alla koen suurta kiitollisuutta. Vaikka olen työtehtävissä, hiljaisuuteen vetäytyminen on lahja myös minulle. Ei tarvitse reagoida mihinkään eikä suorittaa. Toki retriitin vetäjänä pidän aamu- ja iltahartaudet sekä virikepuheen, mutta nekin tuntuvat levolta. Runoilija Anna-Maija Raittila on sanonut kauniisti: *Retriitti ei ole tankkauspaikka, jonne tullaan vain siksi, että 'taas jaksaisin'. Retriitti haluaa kertoa, millainen Jumala on: hän nostaa hiljaa syliin.*

Retriitillä ei ole lopputavoitetta, eikä sen merkityksestä tarvitse tehdä tiliä itselle eikä toisille. Sen merkitys on minulle suuri, koska papin työssäni joudun ammentamaan toisille

apua oman persoonallisuuden voimavaroista. Se on työni rikkaus mutta myös raskaus. Retriitin jälkeen tuntuu siltä, kuin kaikki aistit olisivat kirkkaampia, kuin avaisi oven ja antaisi valon tulla sisään. Huomaa, että happy riittää.

Aloitettuani yliopistopappina Helsingin yliopistossa 1990-luvun lopulla ryhdyin lanseeraamaan työni suorituksesta vapaana alueena, paikkana jonne ei olisi kynnystä tulla, paikkana missä voi tulla nähdyksi ja kuulluksi omana itsenään. Paineiden, suoritusten ja vaatimusten keskellä kirkon työntekijänä voin pyrkiä antamaan hetken levähdyspaikan sielunhoidossa, retriitissä, pikaisessakin kohtaamisessa. Se, miten olen onnistunut, jää muiden arvioitavaksi.

Elämässä on paljon asioita, jotka pitää vain toteuttaa, jos haluaa saada jotain aikaiseksi. Muutoin ei tämä maailma pyöri. Työssäni saan olla monenlaisten tehtävien äärellä. Valtaosasta tykkään, mutta jotkut niistä tuntuvat suorittamiselta.

Ihmisten kohtaaminen sitä vastoin tuntuu lahjalta, silloinkin kun on hankala tilanne. Kun vastaanotolleni tulee ihminen henkisessä umpikujassa, pyrin siihen, että kohtaamisen jälkeen hän saisi lähteä aavistuksen verran enemmän toivoa mukanaan. Tahdon, että kohtaamisemme olisi tila, missä voi turvallisesti puhua elämäntilanteesta sellaisena kuin se on ja että henkinen umpikuja avautuisi edes vähän ja siihen heijastuisi välähdys toivosta ja valosta. Avautumisen myötä voi syntyä kokemus, että hyvin pienestä alusta voi päästä eteenpäin sinnekin, mihin ei ikinä uskonut yltävänsä. Ihmisen haurauden ja lujuuden välinen jännite on ihmeellinen. Ei voi tietää, minkälaisia voimavaroja meissä onkaan.

Kaikista maailman tehtävistä ja suorituksista tärkein minulle on kuitenkin ollut se, että olen saanut olla äiti viidelle lapselleni Roosalle, Konstalle, Aapelille, Alinalle ja Saimalle. Heidän etukirjaimistaan muodostuu sana RAKAS. Tätä emme puolisoni Timon kanssa olleet mitenkään suunnitelleet. Ymmärsimme sen vasta paljon myöhemmin lasten kasvettua jo isoiksi. RAKAS-sana on tatuoitu käsivarteeni. Se on 60-vuotislahja lapsiltani. Vaikea sanoa, millaisen tilan tai alueen olen heille tarjonnut. Toivottavasti riittävän hyvän. Heitä olen rakastanut ja rakastan yli kaiken. He ovat ihmeellisin asia elämässäni, joten tämä kirja on omistettu heille.

Tvärminnessä 21.11.2024

MENESTYKSEN TAUSTATEKIJÄT

Pariisin olympialaisten jälkimainingeissa

Kesän 2024 Pariisin olympialaiset jäävät historiaan kisoina, joista Suomen olympiajoukkue palasi kotiin ilman yhtäkään mitalia. Suomi oli tilastojen mukaan kisojen 74. paras maa. Tasan sata vuotta aiemmin Pariisin olympialaisissa Suomi sijoittui mitalitaulukossa 37 mitalilla toiseksi Yhdysvaltojen jälkeen.

Tuttuun tapaan jo kisojen aikana ja heti kisojen jälkeen käynnistyi mediassa, kotikatsomoissa ja kuppiloissa odotetusti laaja analysointi suomalaisen huippu-urheilun tilasta. Missä vika, kun juoksu ei kulje tai keihäs ei lennä tarpeeksi pitkälle. Keskusteluun osallistuivat niin kylänmiehet ja -naiset, toimittajat, kolumnistit, entiset ja nykyiset urheilijat, poliitikot, Seppo Rätty kuin kisapappikin. Tämä kertoo siitä, että huippu-urheilu kiinnostaa. Se vetoaa heihinkin, joille olympialaiset ovat omien sanojensa mukaan samantekevä tapahtuma, ja silti jostain kumman syystä he olivat hyvin tietoisia Matti Mattssonin uinnin pilanneesta koronasta. Ja niitäkin asia vetää puoleensa, jotka eivät erota olympiakisoja muista

arvokisoista ja joiden mielestä uinti on yleisurheilua. Mutta hyvä, kun kiinnostaa.

Pariisin kisojen jälkimainingit mediahuomioineen kertovat siitä, että olympialaiset ja niissä menestyminen tai menestymättömyys määrittelevät isosti sen, miten ymmärrämme huippu-urheilun identiteetin, mitkä ovat huippu-urheilun tavoitteet ja mihin lajeihin panostamme resursseja. Yksinkertaisesti ajateltuna se tarkoittaa sitä, että menestys olympialaisissa ohjaa ajatuksiamme siitä, miten hyviä tai huonoja olemme huippu-urheilun saralla. Kuitenkin huippu-urheilun kenttä on paljon suurempi kuin olympialaisiin osallistuminen. Sen ulkopuolelle jää paljon lajeja kuten salibandy, suunnistus tai moottoriurheilu, jotka nekin ovat osa huippu-urheilua, vaikka emme näiden lajien edustajia näekään viiden renkaan kisoissa. Vielä.

Lähes neljän viikon mittaisesta kisarupeamasta palautumista ei helpottanut kritiikki, joka ulottui koko suomalaiseen urheilujärjestelmään. Pohdinta menestymättömyyden syistä oli pääosiltaan realistista ja analyttistä siitä, mikä on maailman taso huipulla ja miksi sinne on niin vaikea päästä.

Itselläni päällimmäisenä kysymyksenä kisojen jälkeen ei ollut niinkään se, että jäimme ilman mitaleja. Sen sijaan pohdin, miksi niin moni urheilija ei päässyt parhaaseensa kauden tärkeimmässä kisassa. Osalla toki oli loukkaantumisia, mutta se ei selitä kaikkea. Kysymykseni, miksi niin moni urheilija ei saavuttanut omaa henkilökohtaista ennätystään tai parastaan tai edes kauden parastaan, hermostutti joitakin urheilun lähellä toimivia. Näin tulkitsin osan reaktioista, kun nostin

asian esiin. Se ei tarkoita, ettenkö olisi myötätuntoinen epäonnistunutta urheilijaa kohtaan. Kyllä olen. Pohdiskelin asiaa laajemmassa yhteydessä, ja se on täysin eri asia kuin moittia urheilijaa tai valmentajaa kehnosta tuloksesta.

Kysymys siitä, kykeneekö tekemään olympialaisissa oman ennätöksensä tai kauden parhaansa, on minusta luonteva ja perusteltu puhuttaessa huippu-urheilun eetoksesta. Se on huippu-urheilussa koko jutun ydin, vaikka moni meistä toteaa-kin samaan hengenvetoon, että matka on tärkein. Kyllä – näin on. Mutta oman ymmärrykseni mukaan huippu-urheilun erottaa kilpaurheilusta se, että siinä tavoitteena on olla paras, ei pelkästään hyvä.

Paradoksaalista sikäli, että vain yksi voi aina voittaa, vaikka iso joukko ihmisiä tavoittelee ykköspaikkaa. Eli onko huippu-urheilussa sittenkin enemmän kysymys häviämisestä kuin voittamisesta? Oli miten tahansa, kysymys on siitä, että teet kaikkiesi, jotta h-hetkellä onnistut parhaiten. Jotta näin tapahtuisi, pitää kaikkien asioiden olla tapissa: kunnon, mielen ja terveyden. Olosuhteet kisoissa ovat kaikille samanlaiset, joten niiden perään on turha huudella. Tosin joskus sää voi vaihtua erien välissä radikaalisti.

Huonon kisamenestyksen lisäksi olympialaisten jälkimaininkeihin kuului neljän urheilijan nimettömänä laatima avoin kirje Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien toimitukseen. Kirjeessä urheilijat kritisoivat isosti tuen puutetta ja olympiajoukkueen johdon käytöstä. Yhteishenki oli heidän mukaansa ollut olematonta. Lisäksi heidän mielestään oli ikävää, kun kisakylästä joutui poistumaan lähestulkoon heti

oman suorituksen jälkeen. He kuvailivat, että moni oli jäänyt yksin ilman tukea vaikeina hetkinä. Lisäksi heitä harmitti, että kisakylässä kyläili niin maan poliittista johtoa ja kaupallisia yhteistyökumppaneita, joiden emännöintiin ja isännöintiin meni joukkueen johdon aikaa ja energiaa luvattoman paljon.

Näiden urheilijoiden kokemus on varmasti totta, eikä sitä tule vähätellä. Jostain tyytymättömyys kertoo, ja sen selvittäminen avoimesti on tärkeää. Kun joukkue koostuu lähes 150 ihmisestä, sen ilmapiiristä ilmenee monenlaisia kokemuksia ja tuntoja. Asiat näyttäytyvät hyvinkin eri tavoin eri urheilijoille. Olympiajoukkueen toimintamalliin kuuluu luonnollisesti palautteen kerääminen kaikilta joukkueen jäseniltä, joten siitä saatiin tärkeää infoa työn kehittämisen suhteen. Kyselyn arvosanahaarukka oli tyyppillinen 1–5. Ottaen huomioon kisojen jälkeisen negatiivissävyisen keskustelun, joukkueelta kerätyn palautteen tulos oli kuitenkin yllättävän hyvä. Valtaosa annetuista arvosanoista oli yli 3.

Kirje herätti minussa monenlaisia tunteita. Hämmästyin, ja samalla en ollut yllättynyt kritiikistä, sillä vuosikymmenien aikana olen nähnyt monenlaista. Yhä useammin palautteen antaminen tapahtuu median kautta eikä suoraan asianomaisille.

Tuhansien kohtaamisten kautta

Olen pohtinut, voiko pappi kirjoittaa kirjan tekemästään työstä. Kertoa kaikesta kuulemastaan, kokemastaan, näkemästään, havainnoistaan, merkityksistä ja siitä, mitä ajattelen

elämästä, mitä ajattelen muista ihmisistä, maailmasta, Jumalasta. Voinko avata sitä todellisuutta, missä olen työtäni tehnyt lähes kolmenkymmenen vuoden ajan menettämättä uskottavuuttani ja luottamustani kaikkiin niihin tuhansiin ihmisiin, joita olen pappina kohdannut. Kun kerron jostain ilmiöstä havaintojeni kautta, puhun ihmisyydestä ja kaikista ihmisistä yleensä sekä itsestäni. Puhun siitä, miten ihmeellistä ja erikoista on elämä, jota elämme. Elämä näyttäytyy välillä pakahduttavan kauniina ja jo hetken kuluttua armottomana touhottamisena, jossa ei näytä olevan päätä eikä häntää. Miellessäni sekoittuvat satojen ihmisten tarinat elämänkohtalot tilkkutäkiksi, kudelmaksi, jossa tiivistyy kolme neljä asiaa: kenelle olen rakas, ketä minä rakastan, pärjääkö ja mikä on kaiken mieli.

Sielunhoitajana olen varmasti muuttunut kolmenkymmenen vuoden aikana. Ensimmäiset oikeat sielunhoitotilanteet jännittivät, siis ne tilanteet, joissa ihminen oli varannut ajan luottamuksellista keskustelua varten. Mielessä pyörivät Irja Kilpeläiseltä opitut asiat. Pingottuneena, hullun lailla yritin pitää mielessäni kaikki asiaan kuuluvat kysymyspatteristot. Mietin samalla koko ajan, miten ikinä selviäisin kuivin jaloin lupaamastani kuudenkymmenen minuutin pituisesta tapaamisesta. Useimmiten onnistuin, mutta taatusti on ollut tilanteita, jolloin olisi pitänyt pystyä parempaan, olla herkempi kuulemaan ja aistimaan, mitä oli rivien välissä, mitä ei sanottu ääneen mutta mikä täytti koko huoneen.

Vuodet ja tuhannet kohtaamiset ovat tuoneet rutiinin tapaamisiin, mutta samalla sydämestäni toivon, etten ole

menettänyt herkkyyttäni olla auki joka ikisessä kohtaamisessa. Olen toivonut, etten koskaan turtuisi ja ajattelisi: taas tätä samaa. Joskus olen väsynyt, joinakin hetkinä oma jaksaminen on tiukoilla, tai on vain liian monta asiaa mielessä. Silloin Jumala kantaa. Hän tuo rauhan ja levollisuuden – ja varmuuden, ettei ihminen välttämättä halua palavimmin papilta sanoja kuullakseen vaan syvää ja hyvää läsnäoloa. Sen me tunnistamme tilanteessa kuin tilanteessa.

Mitä tapahtuu minussa sielunhoitajana, kun ihminen tulee, istahtaa ja alkaa kertoa oman elämänsä ehkä kipeintä ja vaikeinta asiaa? Vaikka ajalla ja paikalla ei välttämättä ole merkitystä, olen pitänyt hyvänä ja merkityksellisenä, että minulla on yliopistolla oma työhuone yhteistyösopimuksen kautta. Huoneessani minulla on kaksi vanhaa, jo kulahtanutta nojatuolia, pari taulua, liitutaulu ja ikoni. Usein tuon sinne myös tuoreita kukkia, jos vain mahdollista. Haluan, että vastaanotolleni saapuva voisi tuntea olevansa tervetullut ja että jo paikka synnyttäisi turvallisuudentunteen ja luottamuksen rohkeuden. Ettei tarvitsisi jännittää.

Otan ihmiset vastaan rauhallisesti ja levollisesti.

”Mistä haluat puhua?” avaa keskustelun.

Ei sen kummallisempaa ole. Yksinkertainen aloitus, jonka jälkeen saattaa mennä pitkä tovi ennen kuin avaan seuraavan kerran suun. Jos jollakulla on tarve avata sydäntään, hän tekee sen silloin, kun hän huomaa olevansa turvassa.

Lapsuus vaikuttaa meihin vielä aikuisuudessa monin tavoin, joita emme ehkä koskaan kykene täysin ymmärtämään. Miten minusta tuli minä? Mitä kuljetan mukana vuosikymmenestä

toiseen osaamatta, tajuamatta päästää irti? Kunnes tulee jokin äkkipysäytys, joka vie mennessään kaiken turhan.

Kun rakkaus loppuu. Kun isä tai äiti kuolee. Kun opinnot eivät edisty. Tai kun huomaa, ettei osaa solmia suhteita kansakulkijoihin vaan yhteys aina katkeaa enemmän tai myöhemmin.

Tulee aika ennen ja jälkeen.

Kisapapin huoneentaulu

Kisapapin tehtävässä on kysymys papin tavanomaisesta tehtävästä palvella seurakuntalaisia eli urheiluväkeä heidän arkisessa ympäristössään. Pappi toimii joukkueessa hengellisenä ja henkisenä huoltoasemana. Hänen roolinsa on suorituksesta vapaan alueen tarjoaminen niin urheilijalle kuin myös taustajoukoille, joihin kuuluvat valmentajat, joukkueen johto, huoltajat, hierojat, fysioterapeutit ja lääkärit. Kisapappi tekee sen ei pelkästään kilpailumatkoilla vaan myös niiden välissä.

Kisapappi on samanaikaisesti joukkueen jäsen ja ulkopuolinen tukihenkilö. Rooliin kuuluu olla kuuntelija, näkijä, kokija, ukkosenjohdatin, haastaja, lohduttaja, toivon tuoja, pienen matkan päästä katsoja ja havainnoija kellonajasta riippumatta. Tiheätunnelmaisessa arvokisatapahtumassa – olipa kyse olympialaisista tai Naisleijonien MM-turnauksesta – on pystyttävä aistimaan ilmapiiriä ja tunnelmia ja pyrittävä tekemään mahdollisimman oikeita ja hyviä ratkaisuja. Se vaatii

läsnäoloa, jotta urheilija tai muu joukkueen jäsen voi tuntea olonsa turvalliseksi. Hätäntynyt tai kuulevaa korvaa kaipaa arvioi erityisen tarkasti, kuka on sopiva ja luotettava huolien keventäjä. Papilla on täydellinen vaitiolovelvollisuus, kun asiat niin vaativat. Sen sijaan vaitiolovelvollisuuden ulkopuolella on mahdollista käydä avoimia, hedelmällisiä yhteisiä keskusteluja.

Toivon, että osaisin olla joukkueessa se henkilö, jolla on aikaa ja tilaa kovien paineiden keskellä katsoa puolueettomasti paitsi huippu-urheilun arkea ja juhlaa, myös elämän muita puolia ymmärtävästi. Kisapappina voi tehdä sellaisia-kin havaintoja, jotka ovat esteenä menestymiselle ja tuloksen tekemiselle. Havaintoja esiin nostaessa asenteen tulee olla nöyrä, rinnalle asettuva ja tukeva – ei siis ylhäältä päin osoitteleva.

Kisapapin rooliin kuuluu ottaa vastaan ristiriidoista ja työpaineista kertovia viestejä lamaanumatta niiden alle tai syyttämättä ketään. Kantokyvyn pitää olla hyvä. Ja hän voi sanoa ääneen sen, mitä kukaan muu yhteisössä ei sano ääneen. Samalla hänen tulee huolehtia siitä, että turvallisemman tilan periaatteet toteutuvat. Toki se on kaikkien joukkueen jäsenten tehtävä. Turvallisemmassa tilassa kohtelemme toisiamme asiallisesti, kunnioittavasti ja normaalien käytöstopojen mukaisesti. Eri mieltä voidaan olla ja ennakkoluulot tunnistetaan, mutta ne eivät saa vaikuttaa keskinäiseen kohteluun. Turvallisempi tila ei aina tarkoita kaikille mukavaa tilaa. On tilanteita, joissa yhteisössä tai ihmisen kanssa on käytävä vaikeitakin keskusteluja, eikä keskustelun epämukavuus

tarkoita automaattisesti syrjintää. Jokaisessa yhteisössä, olipa se mikä hyvänsä, on tärkeää tunnistaa, että kaikki tunteet ovat sallittuja mutta kaikenlainen käytös ei ole.

Urheiluyhteisössä kaikki yrittävät parastaan ja paineita tulee monesta suunnasta. Papin tehtävänä on nähdä koko elämä, iso kuva. Ei urheilija eikä kukaan muukaan joukkueen jäsen tule tyhjiöstä kisatilanteisiin. Viime kädessä jokainen meistä kysyy, millä eväillä kasvetaan ehjäksi, kokonaiseksi ”tolkun” ihmiseksi. Näitä kysymyksiä ei voi väistää, tulipa menestystä tai ei.

”Sinä ajattelet meitä ensisijaisesti ihmisinä ja vasta sitten urheilijoina”, totesi entinen hiihtäjä, nykyinen valokuvaaja ja Snou Creativen toimitusjohtaja Jesse Väänänen Vancouverin olympialaisissa 2010.

Kisapapin rooli antaa mahdollisuuden päästä lähelle urheilijaa, valmentajaa tai ketä tahansa, mutta aina yhteisillä ehdoilla.

”Ihmisielen syvä tuntemus tulee pappeutesi kautta joukkueen voimavaraksi”, määritteli muuan moninkertaisen MM-mitalistin valmentaja kisapapin roolia.

Ehkä koskettavin määritelmä työstäni tuli moninkertaiselta arvokisamitalistilta ja hyvältä ystävältä Virpi Sarasvuolta, joka jo oman uransa loputtua laittoi onnentoivotukset läh-tiessäni kisamatkalle seuraavanlaisesti:

”Kun sinä olet matkassa, kenelläkään ei ole hätää, kävi itse kisassa miten tahansa.”

Edeltäjäni Göran Hellberg määritteli kisapapin tehtävän näin:

”Siinä missä media, yleisö, urheilujohto, urheilija itse ovat armottomia ja katsovat vain tuloksiin, on kirkon tehtävä kisapappeuden kautta tuoda huippu-urheiluun ja sen piirissä eläville armeliaisuutta.”

Avoim puhe tuottaa parempia seurauksia

Pariisin kisojen jälkimainingeissa anonymina tehty kritiikki sai myös minussa aikaan ärsyyntymisen. Kiukustuin siitä, että palaute annettiin nimettömänä, ja samalla myös ymmärrän, että nimettömyys johtune pelosta. Kirjeen lähettäjät tunsivat ehkä levottomuutta ja ahdistusta siitä, että kritiikistä seuraisi jonkinlainen rangaistus, ulossulkeminen tai muuta ikävää. Ehkä tämä kertoo huippu-urheilun toimintaympäristöstä ja siitä, miten se koetaan.

Maailma on entistä sallivampi, ja joiltain osin voimme puhua hyvinkin avoimesti. Nimettömyys kertoo paitsi pelosta, myös rohkeuden puutteesta. Se, että urheilijat toivovat merkittäviä muutoksia rakenteellisiin asioihin, on ymmärrettävää. Mutta heidän on opeteltava myös ottamaan asioita rakentavasti puheeksi. Uskon, että monella urheilijalla on siihen valmius, koska pärjätäkseen ja kehittyäkseen urheilijana on pystyttävä kommunikoidaan, antamaan ja ottamaan vastaan palautetta.

Osa minusta ymmärtää hyvin, että kritiikkiä esitetään nimettömänä. Samaan aikaan olen närkästynyt tästä pususta huutelemisen tavasta. Mistä se kertoo? Siitäkö, että aidosti

pelätään omalle kohdalle tulevia rangaistuksia ja ikäviä seuraamuksia, jos nostaa kokemiansa epäkohtia esille avoimesti. Joskus käy näin, eikä se ole oikein. Mutta hyvin vähän on luottoa, jos ei uskalleta antaa palautetta suoraan. Siinä on peliin katsomisen paikka niin palautteen vastaanottajalla kuin sen antajalla. Avoin puhe tuottaa viime kädessä parempia seuraamuksia kuin sellainen, että hosutaan pimeässä ja sohitaan eri suuntiin syyllisiä ja juurisyytä etsimässä.

Isäni oli erinomaisen huono sietämään selän takana puhumista. Kun valitin jostain kaverin ikävystä ja epäreilusta toiminnasta hänelle, vastaus oli aina sama: mene selvittämään asia kasvatustien kaverin kanssa. Isän asenne ärsytti lapsena. Suoraan puhuminen viisaalla tavalla ei lapsena tuntunut helpolta eikä aina aikuisenakaan. Selän takana ”lääsääminen” on helpompaa ja tuottaa hetken tyydytyksen, mutta ei sillä ei saa aikaiseksi mitään. ”Puhu hänelle, älä hänestä”, on viisas ohje mutta vaikea toteuttaa.

Mitä olisi tapahtunut, jos pettyneet urheilijat olisivat lähestyneet joukkueen johtoa suoraan, avoimesti ja ilman mediaa? Ainakin jokunen mielen pahoittuminen olisi saattanut jäädä tapahtumatta ja olympialaisten järjestelyjen ongelmaan olisivat voineet reagoida ne, joita se koskee. Lopputuloksena olisi saattanut syntyä aito dialogi, jossa asetettaisiin samalle puolelle eikä etsittäisi voittajia tai häviäjiä. Urheilupiirit ovat Suomessa kuitenkin aika suppeita, joten yhteisen hyvän etsiminen yhdessä on tärkeää.

Julkisuuteen tuli samassa yhteydessä myös toisenlaisia ääniä. Kävelijä Aku Partanen kertoi omat kokemuksensa

Pariisin olympialaisista Iltalehdessä. Hän oli kolmatta kertaa edustamassa Suomea olympialaisissa. Akun oma suoritus meni hänen omien sanojensa mukaan penkin alle, ja pettymys oli suuri. Hän oli viihtynyt kisakylässä ja kertoi saaneensa sen avun ja tuen mitä tarvitsi. Hän näki, että olosuhteet ja toiminta kisakylässä olivat sillä tasolla kuin pitikin ja ne tukivat hänen ammattimaista urheiluaan. Sympaattinen kävelijä peräänkuulutti keskustelussa urheilijan omaa aktiivisuutta, eli on uskallettava ja osattava itse pyytää apua, kun sitä tarvitsee.

Eri urheilijoiden kokemukset vaihtelivat myös sen takia, että eri lajien edustajilla saattoi olla erilaiset tarpeet. On urheilijoita, joille riittää oman valmentajan ja lajin parissa tiiviisti toimivien henkilöiden antama tuki. Toisaalta taas joissain tapauksissa urheilija on lajinsa ainut edustaja. Kesäolympialaiset on massiivinen tapahtuma, joten monelle kokeneemmallekin urheilijalle voi tulla yllätyksenä niihin liittyvät erilaiset odotukset ja paineet. Vaikka olympialaisten erityistä luonnetta on saatettu käydä läpi etukäteen paljonkin, voi osalle urheilijoista olla vaikea sulkea turhat häiriötekijät oman kuplansa ulkopuolelle ja siten rauhoittaa mielensä päästäkseen suorituksessaan optimaaliselle tasolle.

Mitä vielä olisi pitänyt tehdä

Pariisin kisojen jälkipuintia käytiin paljon lehdistössä. Helsingin Sanomien sunnuntaisivujen toimittaja Anna-Stina

Nykänen otti minuun yhteyttä reilu viikko olympialaisten jälkeen pyytäen haastattelua. Voisin kommentoida neljän Pariisissa kilpailleen urheilijan nimetöntä avointa kirjettä ja samalla saisin kertoa ajatuksistani yleisesti huippu-urheiluun sekä yliopistomaailmaan liittyen. Vastasin haastattelupyyntöön myöntävästi, kuten yleensä aina pyrin tekemään, jos näen jutunaiheen sen arvoiseksi. Sitä paitsi toimittaja Nykänen on taitava toimittaja, jonka artikkeleita on ilo lukea.

Sunnuntaisviuilla syyskuun 1. päivänä 2024 julkaistu juttu oli otsikoitu: *Mitä vielä olisi pitänyt tehdä?*

Ajattelin etukäteen selviäväni haastattelusta tunnissa. Tapasimme Helsingin yliopistolla Porthanian edessä. Lähtiesäni kotoa haastatteluun huomasin Nykäsen laittaneen viestin, että valokuvaajakin olisi paikalla. Sitä en ollut älynnyt ottaa huomioon, vaikka olisi tietysti pitänyt ymmärtää, että kuvaaminen oli osa jutuntekoa. Valokuvattavana olemisesta en juurikaan nauti. Monta yliopistolta tuttua kulki siitä ohitse kuvausession aikana. Varsinainen haastattelu tehtiin työhuoneessani Kaisa-kirjaston ohjaustiloissa. Loppujen lopuksi puhumista riitti lähes kolmen tunnin ajaksi. Olisi mennyt pidempäänkin, ellei olisi ollut jo muita menoja.

Helsingin Sanomien haastattelussa pyrin tuomaan esiin kokonaisuuden, keistä kaikista osapuolista huippu-urheilu muodostuu. Kysymys ei ole pelkästään urheilijoista, joita ilman tietysti koko urheilua ei olisi, vaan heidän lisäksi tätä suurta karusellia pyörittävät valmentajat, vapaaehtoiset, erilaisissa johtajapesteissä toimijat, sponsorit, terveydenhuollon ammattilaiset, huoltajat ja luottamushenkilöt.

SYVÄÄ JA ROHKEAA POHDINTAA IHMISYYDESTÄ

Leena Huovinen toimii Helsingin yliopistossa opiskelijoiden ja henkilökunnan pappina. Lisäksi hän on kisapappi, joka on ollut tukemassa urheilijoita ja muita joukkueen jäseniä kymmenissä arvokisoissa kahden vuosikymmenen ajan. Työssään sekä yliopiston että huippu-urheilun maailmassa hän on kiinnostavalla aitiopaikalla näkemässä, mihin tulevaisuuden Suomi on suuntaamassa.

Kirjassaan *Suorituksesta vapaa alue* Huovinen kertoo, millaista työ erilaisten henkisten paineiden alla toimivien ihmisten parissa on. Hänen puoleensa on käännytty paitsi suorituspaineiden vuoksi myös henkilökohtaisissa kriiseissä ja muun muassa yksinäisyyden ja riittämättömyyden tunteiden vuoksi. Huovinen haluaa tarjota kohtaamilleen ihmisille kaikkien paineiden, suoritusten ja pyrkimysten keskellä tilan, jossa ei katsota titteleitä, mitaleja, saavutuksia, omaisuutta, ulkonäköä, uskontoa, seksuaalista suuntautumista eikä sukupuolta.

BAZAR